

Tom Mikkers: Diepgang begint altijd aan de oppervlakte

Ik hou heel erg van de magic bullet. Wat dat is? Tell sell. Amerikaanse reclame. Nagesynchroniseerd. Magic Bullet is een soort blender. En in 10 minuten tel sell maak je met de magic bullet het ene gerecht na het andere. Voor je vrienden. Heerlijke salsa in maar drie minuten, verras je familie met verrassende pestosaus in twee minuten – en je hebt dat nog maar amper verwerkt, maar dan komt ook het dessert uit de Magic Bullet. Een culinaire chocolade mousse in twee minuten. En je kunt er taarten mee bakken. Appeltaarten. Appels in de magic bullet, daarna het beslag. Hoppa in nog geen vijf minuten. Met nog wat extra tijd in de oven natuurlijk.

Mijn geloof is een smoothie uit de magic bullet. Alles zit er in. De engelen van Kerst, de goede week. Palmzondag, een soort pride maar dan met Jezus op een ezel door Jeruzalem, Witte Donderdag met alles van het Avondmaal. Wijn, brood, alles in de magic bullet. De tranen van Maria op Goede Vrijdag. Het zweet van Jozef van Arimathea die met Jezus zeult op Stille Zaterdag. De moes uit de tuin waar Jezus rondwandelt op Paaszondag en wat blijdschap en gezelligheid van het diner van de Emmausgangers. Alle verhalen gaan erin. En als ik op de knop druk komt er een licht verteerbaar goedje tevoorschijn waarvan ik graag beweer dat er geen lekkerder diksap te vinden is.

Geloof is voor mij de lichtheid van het bestaan. Bij God is het gezellig, leerde ik ooit als kind, toen ik mij al te veel liet meeslepen als kind door voorstellingen dat we naar de hel kunnen gaan. Maar de hel bestaat niet meer in mijn geloof. Probeer maar eens een steen te vermalen in de magic bullet. Dan gaat ie kapot.

En geloof is mij vaak wat te doods. Een heilige ruimte waar het alleen maar stil is werkt op mijn zenuwen. Ik begin te praten, of krijg de slappe lach. En mijn hele leven hoor ik al dat dat weerstand is, dat ik daar doorheen moet. Maar het lukt me niet. Ik ben ooit weggerend bij een meditatie training. Het was namelijk de bedoeling dat we – met mooi weer – de hele dag stil op een stoel zaten. Het lukte me niet. En tot afschuw van andere deelnemers stapte ik op de begeleider af en zei dat als God had gewild dat ik zo lang stil zou zitten hij me op een statief geboren had laten worden.

En mijn nieuwste allergie in reli-land zijn de woorden kwetsbaar, verbinden, bruggen bouwen, compassie. Ik heb ze jaren ook gebruikt. Maar ze werken niet meer voor me. Als iemand tegen me zegt dat ik me kwetsbaar moet opstellen voelt het als een standje. En degenen die claimen bruggen te bouwen zie ik soms scheldend en tierend voorbij komen op de sociale media. Ik verbind niet meer. Geef mijn compassie maar aan Fikkie.

Ik wil de ernst van het bestaan niet wegredeneren. Religie, leerde ik ooit, begint met inzicht dat er iets verkeerd is gegaan. En er gaat in onze levens soms veel verkeerd of er lopen dingen anders. Niet in harmonie. De Matthäus Passion van ‘Geen dag zonder Bach’ eindigt niet voor niets met een dissonant. De ultieme dissonant is de dood.

En soms zijn we geneigd om in een heilige ruimte te lang daarbij, bij het einde van het einde, te blijven. Soms denken we zelfs dat het daar gebeurt. Dan denk ik: als het echt belangrijk was geweest om te weten waar we na de dood naar toe gaan, dan hadden we dat wel geweten. Dat denk ik altijd als ik lees hoe theologen los zijn gegaan op het uitwerken van de vraag wat er na onze dood met ons gebeurt. Neemt niet weg dat de dood een spelbreker is. Maar de vraag is of je die spelbreker heilig verklaart.

In dit verband een anekdote. Mijn neefje Gijs had mijn/zijn grootvader nooit gekend. Op een dag zei mijn tante: kom Gijs (vier jaar oud), we gaan opa bezoeken. En ze gingen naar het kerkhof. Voor mijn tante was dat een soort gewijd moment toen ze bij dat graf stonden. Kijk Gijs hier woont opa. Het was even stil en toen zei mijn neefje: 'Laten we maar weer gaan mama, want opa is niet thuis vandaag.' Gijs begreep het. Dat wat er echt toe doet in het leven, liefde en nabijheid, vind je niet op het kerkhof. Niet bij de dood.

Er bestaat wat mij betreft geen heilig lijden. De dood is geen geloof. Ik zal dus ook niet zo snel een kruisje dragen als teken van mijn geloof. Ik heb ook altijd moeite met de Goede Vrijdag- en Stille Zaterdagdiensten. Midden in de lente maar liefst twee dagen in grafstemming. Terwijl het voorjaar is. Alles in bloei staat. Dat zijn ieder jaar weer mijn bedenkingen. Het lijden en dood worden mij soms iets te vaak en te veel heilig verklaard en mensen die dat doen (en in alle godsdiensten komen deze doodvereerders voor) vind ik vaak ook een beetje eng. Er is niets heiligs aan de dood. Zelfs niet aan de dood van Christus.

U opent vandaag hier een heilige ruimte. En ik vind het prachtig dat Claartje u heeft toegesproken over wat er dan allemaal moet gebeuren. Ik hou heel erg van Claartje en ik vind haar een hele fijne en bedachtzame theoloog des vaderlands. Maar haar pleidooi voor een heilige ruimte waarin de gebrokenheid centraal staat zou ik graag willen nuanceren. Ik hoop namelijk dat hier in deze kerk ook gelachen gaat worden. Ik wens u toe dat u de oppervlakkigheid ook in ere houdt. Want diepgang begint altijd aan de oppervlakte. Wees hier lief voor mensen zoals ik, de ongeduldigen van geest. Verklaar niet alles en iedereen tot kwetsbaar. Want geestelijke luiheid ligt overal op de loer. Maak deze ruimte heilig door te wijzen op het leven, op het zelf doen, uit je boom komen, niet langer lamgeslagen blijven liggen. Wakker worden! Het is tijd om op te staan. Eer de vlinder, niet de rups. Oh ja, en spreek je uit als de preek dodelijk saai is en de gebeden te mooi voor woorden. Bouw in deze kerk niet altijd een brug maar breek soms ook een muur af. Dat verdient het leven hoe ingewikkeld het soms ook is.

Heilig leven, dat wens ik u hier toe. Zo leer ik het ook uit de mondelinge kronieken van mijn familie. En zo verlieten mijn tante en mijn neefje het kerkhof waar mijn grootvader begraven lag en gingen samen een appeltaart bakken. Het werd gelukkig nog een mooie dag. Mijn neefje van vier had dat door in nog geen twee minuten. Hoe lang ze over die appeltaart hebben gedaan, weet ik niet want in die dagen was er nog geen magic bullet.

Tom Mikkers